

Одними з основоположних принципів Конвенції є доступність та рівність можливостей, які в більшості бібліотек України важко віднайти. Для забезпечення цих принципів першочерговою є розробка програм впровадження асистивних технологій у діяльність документно-інформаційних структур. На міжнародному рівні ці питання розглядаються на Всесвітньому саміті досліджень, інновацій та освіти в галузі асистивних технологій (GREAT).

На останньому саміті допоміжні технології було визнано ключовим фактором, який сприяє досягненню цілей сталого розвитку, адже мова йде не лише про потреби осіб з особливими потребами, але й для людей похилого віку та інших. Україна, завдяки ратифікації Конвенції про права осіб з інвалідністю, ратифікувала те, що має вживати ефективні заходи для забезпечення використання асистивних технологій для доступу до інформації.

Потреба внесення змін до Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» актуалізувалась з урахуванням світових тенденцій та дійсної необхідності. Це знайшло відображення в Указі Президента від 18.08.2020 «Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій і туризму». Одне з положень якого визначило актуалізацію деяких законів, серед яких і Закон «Про бібліотеки та бібліотечну справу».

Кожна з бібліотечних установ нашої держави у своїй діяльності має власні програми розвитку, у більшості з яких є розділ, присвячений роботі з особами з особливими потребами, але втілення в життя цих програм, не є послідовним щодо впровадження та використання асистивних технологій, скоріше це виняток із правил. Завдяки впровадженню допоміжних технологій, бібліотеки сприятимуть політиці залучення людей з особливими потребами до усіх аспектів життя держави та суспільства, а також налагодженню співпраці та взаєморозуміння серед різних верств населення. Бібліотеки є місцем трансформації та сталого розвитку особистості, її можливостей. Умови для цього мають бути рівними для всіх людей. Для досягнення вищезазначеного й окреслено необхідність актуалізації законодавства України щодо впровадження асистивних технологій у бібліотеках.

О. М. Кобелев

БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК

О. М. Kobieliev

BIBLIOMETRIC ANALYSIS AS A TOOL FOR OPTIMIZATION OF LIBRARY ACTIVITIES

Проблеми, що нині постали перед бібліотеками України, вимагають значних змін як у напрямках бібліотечної діяльності, так і в методах та формах її організації. Бібліотеки у вигляді звичайного накопичувача знань вже віджили, їм в наш час необхідно доводити суспільству загалом, та відповідним державним та комерційним установам зокрема, свою доцільність і корисність. Без цього неможливо мати належне ставлення та фінансування. Ця ситуація, що не є винятковою (бібліотеки розвинутих країн у тій чи іншій мірі її пережили або переживають), в Україні ускладнена відомими економічними труднощами.

Крім того, необхідно зважати на все більшу конкуренцію з боку нових, напрочуд динамічних інформаційних структур.

Саме тому, на наш погляд, шлях виходу вітчизняних бібліотек з існуючого кризового стану полягає передусім у більш ефективному використанні наявних ресурсів та можливостей — тобто через інтенсифікацію або оптимізацію діяльності бібліотек як загалом, так і окремих структурних підрозділів зокрема (особливо зважаючи на те, що ці два аспекти тісно пов'язані між собою і неможливі один без іншого). Особливо відзначимо, що найбільше можливостей для вищезазваного напрямку дій мають, у першу чергу, великі наукові та вузівські бібліотеки, де сконцентровано значний науковий та ресурсний (бібліотечні фонди, матеріально-технічна база тощо) потенціал.

Тому саме вони повинні виробити та продемонструвати іншим вітчизняним бібліотекам напрями розвитку в нинішніх умовах, які характеризуються загальновідомими труднощами з комплектуванням в умовах обмеженого фінансування, проблемами створення та ефективного функціонування каталогів, як електронних, так і звичайних. Слід також особливо відзначити тісно пов'язану з вищезазваним необхідність створення та активного просування на перспективний інформаційний ринок бібліотеками своїх нових інформаційних продуктів та послуг.

Одним із напрямів вирішення цих та кількох інших проблем є ширше застосування науковими бібліотеками засобів бібліометрії, яка «є методом кількісного дослідження надрукованих документів, що існують у виді матеріальних об'єктів або бібліографічних одиниць, а також заміників того й іншого» (R. N. Broadus, 1987).

Звісно, що можливості бібліометричного аналізу значно зростають під час його застосування в сукупності з іншими методами. Так, наприклад, вирішення однієї з найбільш важких на сьогодні проблем українських бібліотек, утім, як і бібліотек світу загалом, — забезпечення якісного комплектування бібліотечних фондів, неможливе без залучення маркетингового підходу до процесів комплектування, моніторингу документального потоку.

Окрім того, бібліометричні дослідження, бібліометричний моніторинг можуть проводитися не лише з метою вирішення внутрішніх проблем бібліотек. Бібліометрія є необхідним складовим елементом багатьох створюваних бібліотеками інформаційних продуктів та послуг. Бібліометричні дослідження можуть бути базою для формування баз знань у науковій бібліотеці.

Відомо, що за кордоном для визначення наукового авторитету, статусу дослідників вже давно і досить широко застосовуються бібліометричні показники цитованості. У вітчизняній практиці індекс цитованості почав реально використовуватися з цією метою з 1990-х рр. Дослідження цитованості, як одного з індикаторів наукового рівня окремих вчених та наукових колективів, одержують все більшого розповсюдження в практичній діяльності й академічних установ. Це зумовлено тим, що надання даних про цитування публікацій все частіше стає необхідною умовою отримання даних про рейтинги як окремих науковців, так і цілих наукових шкіл, організацій тощо.